

APROBAT
prin Hotărârea Consiliului Uniunii Avocaților
Nr. 01 din 30.01.2015

**CONCEPT
PRIVIND PROGRAMUL DE INSTRUIRE ÎNȚIALĂ A AVOCAȚILOR
STAGIARI**

ȘI

**CURRICULUM
PENTRU INSTRUIREA ÎNȚIALĂ A AVOCAȚILOR STAGIARI**

ÎN CADRUL UNIUNII AVOCAȚILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Chișinău 2015

CONȚINUT

CONCEPT PRIVIND PROGRAMUL DE INSTRUIRE INIȚIALĂ A AVOCAȚILOR STAGIARI ÎN REPUBLICA MOLDOVA	3
---	----------

CURRICULUM PENTRU INSTRUIREA INIȚIALĂ A AVOCAȚILOR STAGIARI ÎN REPUBLICA MOLDOVA	9
---	----------

Autorii Conceptului privind programul de instruire inițială a avocaților stagiari:

Vladimir Palamarciuc, avocat, Președintele Asociației Tinerilor Avocați

Vadim Vieru, avocat, membru al Consiliului Asociației Tinerilor Avocați

Victoria Gamurari, avocat, membru al Consiliului Asociației Tinerilor Avocați

Vlada Calmîc, avocat-stagiar, membru al Consiliului Asociației Tinerilor Avocați

Diana Castraveț, avocat stagiar, magistru în drept.

Dorin Botnarenco, avocat, membru al Consiliului Asociației Tinerilor Avocați

Olimpia Gribincea, consultant juridic, ABA ROLI Moldova

Autorii și coordonatorii Curriculum-ului pentru instruirea inițială a avocaților stagiari sunt indicați în fiecare din capitolele Curriculum-ului.

Conceptul privind programul de instruire inițială a avocaților stagiari și Curriculum-ul pentru instruirea inițială a avocaților stagiari din Republica Moldova au fost elaborate în cadrul programului de formare inițială a avocaților stagiari organizat de către Reprezentanța Asociației Barourilor Americane / Inițiativa pentru Supremația Legii în Republica Moldova (ABA ROLI Moldova), în colaborare cu Uniunea Avocaților din Republica Moldova și Asociația Tinerilor Avocați din cadrul Uniunii Avocaților.

CONCEPT
PRIVIND PROGRAMUL DE INSTRUIRE INIȚIALĂ A AVOCAȚILOR STAGIARI
ÎN REPUBLICA MOLDOVA

I. Introducere

Efectuarea stagiului profesional în avocatură este o parte componentă importantă pentru formarea viitorului avocat. Un aspect esențial al stagiului profesional îl constituie instruirea inițială a avocaților stagieri, aceasta fiind o condiție pentru desfășurarea stagiului profesional eficient și pregătirea calificată a viitorilor avocați. Asigurarea instruirii inițiale contribuie la pregătirea și dezvoltarea abilităților practice și aprofundarea cunoștințelor în domeniul dreptului și funcționării profesiei juridice. Realizarea acestui scop implică existența unui program de studiu pentru formarea inițială a avocaților stagieri, precum și a mecanismelor instituționale pentru implementarea acestuia.

La etapa elaborării prezentului Concept se impune ca în cadrul Uniunii Avocaților să fie elaborat **un curriculum pentru instruirea inițială a avocaților stagieri**. Acesta va constitui un pas important pentru a asigura o continuitate în planificarea și desfășurarea activităților de instruire. Totodată, instruirea urmează să fie privită în contextul creării unui mecanism instituțional eficient, care să asigure atât o pregătire calificată cât și aprecierea competențelor și abilităților avocatului stagiar la etapa de admitere în profesia de avocat. Existența unui program de studiu, fortificarea capacităților instituționale în administrarea acestuia, precum și identificarea formatorilor (cu experiență juridică și competențe de predare pentru adulți) de către Uniunea Avocaților va contribui la **pregătirea uniformă, calificată și accesibilă a tuturor avocaților stagieri**.

În contextul menționat mai sus, în continuare se propun disciplinele care să fie studiate de avocații stagieri, precum și soluții cu privire la realizarea programului de studiu.

II. Structura programului de studiu

Discipline de bază care vor fortifica cunoștințele teoretice ale avocaților stagieri și vor forma deprinderi și abilități de a pleda în fața instanței

a. Dreptul civil

Necesitatea introducerii acestei discipline constă în aplicabilitatea practică majoră a normelor de drept ce reglementează relațiile juridico-civile cu care se confruntă reprezentanții profesiei de

avocat, precum și necesitatea formării unei culturi juridice calificate și unei practici uniforme în aplicarea acestora.

Studierea dreptului civil în cadrul pregătirii profesionale inițiale a avocaților stagiați urmează să contribuie, în mod special, la formarea competențelor specifice la nivel de integrare, cum ar fi interpretarea sistemică a normelor juridice, identificarea lacunelor normative și aplicarea analogiei legii și analogiei dreptului, calificarea juridică corectă a conceptelor utilizate în reglementarea instituțiilor juridico-civile, promovarea de soluții argumentate în situații litigioase etc.

b. Dreptul penal

Introducerea acestei discipline este determinată de posibilitățile reduse ale avocatului stagiar în participarea pe cauze penale, precum și necesitatea asigurării unor cunoștințe profunde în ceea ce privește interpretarea și aplicarea corectă a normelor penale.

Studierea dreptului penal în cadrul pregătirii profesionale inițiale a avocaților stagiați urmează să contribuie, în mod special, la formarea competențelor specifice la nivel de integrare, cum ar fi cunoașterea și delimitarea conceptelor juridice penale; interpretarea sistemică a normelor din partea generală și partea specială a Codului penal; calificarea corectă a infracțiunilor și aplicarea corespunzătoare a normelor conform circumstanțelor de fapt existente etc.

c. Dreptul procesual civil

Studierea dreptului procesual civil, la etapa formării inițiale a avocaților stagiați, își justifică necesitatea prin aprofundarea cunoștințelor în domeniul dreptului procesual civil, care vor permite avocatului stagiar acordarea unei asistențe juridice calificate persoanelor pentru apărarea drepturilor și intereselor lor legitime în fața instanțelor de judecată.

Studierea dreptului procesual civil în cadrul pregătirii profesionale inițiale a avocaților stagiați urmează să contribuie, în mod special, la formarea competențelor specifice la nivel de integrare, cum ar fi cunoașterea și delimitarea conceptelor juridice procesual-civile și utilizarea lor corectă la întocmirea actelor procesuale; stabilirea corectă a competenței jurisdicționale a instanțelor de judecată; acumularea de abilități privind tactica de acumulare și administrare a probelor; exercitarea corectă a căilor de atac ordinare și extraordinare și a regulilor aplicabile acestora etc.

d. Dreptul procesual penal

Studierea dreptului procesual penal în cadrul pregătirii profesionale inițiale a avocaților stagiați urmează să contribuie, în mod special, la formarea competențelor specifice la nivel de integrare, cum ar fi delimitarea fazelor procesului penal; aplicarea sistemică a jurisprudenței CtEDO în

raport cu prevederile legislației naționale; stabilirea competențelor organului de urmărire penală, procurorului, judecătorului de instrucție și a instanței de judecată la diferite faze ale procesului penal; exercitarea corectă a acțiunilor procesuale la diferite etape ale procesului penal; stabilirea contactului personal cu clientul și respectarea confidențialității etc.

e. Convenția Europeană pentru Drepturile Omului (CEDO)

Studierea CEDO și a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) în cadrul pregătirii profesionale inițiale a avocaților stagiați va permite acestora să înțeleagă și să cunoască standardele stabilite de CEDO și de jurisprudența CtEDO și aplicarea acestora în practică.

f. Funcționarea profesiei de avocat

Funcționarea profesiei de avocat reprezintă o disciplină de bază pentru viitorii avocați pentru cunoașterea principiilor fundamentale ale avocaturii, principiilor generale cu privire la acordarea asistenței juridice garantate de stat, etica și disciplina avocatului, răspunderea acestuia, și administrarea profesiei de avocat. Studierea disciplinei respective în cadrul pregătirii profesionale inițiale a avocaților stagiați va contribui la formarea competențelor generale și specifice, cum ar fi deontologia profesiei, cunoașterea și ghidarea după principiile de funcționare a profesiei de avocat; cunoașterea drepturilor și obligațiilor avocatului și avocatului stagiar; stabilirea relațiilor cu avocatul îndrumător și cu clienții; cunoașterea formelor de organizare și de exercitare a profesiei de avocat; delimitarea atribuțiilor organelor din cadrul Uniunii Avocaților etc.

g. Tehnici și abilități de pregătire și prezentare a cauzei în instanța de judecată

Studierea și deprinderea tehnicilor și abilităților de a prezenta o cauză în instanță, la fel ca și formarea abilităților bune de a scrie argumente, pledoarii și opinii constituie un obiectiv foarte important în cadrul stagiului profesional pentru viitorii avocați. Aceștia vor învăța pe parcursul stagiului, în special prin simularea unor exerciții practice și a proceselor de judecată, să consulte clienții și să negocieze în numele acestora; să audieze martorii, să folosească documentele, diagramele etc. ca probe în instanță; și să prezinte pledoarii verbale în fața instanței.

h. Întocmirea actelor juridice procesual-civile și procesual-penale

Studierea și deprinderea întocmirii actelor procesual-civile va contribui la formarea competențelor generale și specifice cum ar fi cunoașterea și elaborarea structurii actului procesual; stabilirea condițiilor de formă (verbal sau scris) pentru diferite acte procesuale; utilizarea corectă a denumirii actelor procesuale; cunoașterea efectelor juridice a actelor

procesuale; redactarea cererilor de chemare în judecată, a cererilor în procedură specială, redactarea cererilor la faza prejudiciară, judiciară, precum și a cererilor pentru exercitarea căilor de atac etc.

III. Realizarea instruirii inițiale profesionale a avocaților stagieri

Legea cu privire la avocatură prevede obligația avocatului stagiar să urmeze cursuri de formare inițială cu durată de 80 de ore. Totodată legea prevede în atribuțiile Consiliului Uniunii Avocaților aprobarea programului de formare inițială pentru avocații stagieri și de formare continuă pentru avocați, aprobarea listei instituțiilor care oferă servicii de instruire profesională și alte atribuții în domeniul pregătirii profesionale.

Totuși, la etapa actuală, conform datelor publicate oficial, nu există o listă de instituții aprobate de către Consiliul Uniunii Avocaților care să asigure formarea profesională inițială a avocaților stagieri, precum nu există și un program de studiu aprobat în acest sens.

Practica actuală arată că formarea inițială a avocaților stagieri se efectuează de sine stătător prin intermediul diferitelor seminare, discuții publice și training-uri, care sunt desfășurate de diferite organizații fie în colaborare sau nu cu Uniunea Avocaților. Dintre structurile care promovează evenimente de instruire profesională inițială pot fi menționate ABA ROLI Moldova, Amnesty International Moldova, Fundația Soros–Moldova, Centrul de Resurse Juridice din Moldova, Asociația Tinerilor Avocați din cadrul Uniunii Avocaților din Republica Moldova, Human Rights Embassy etc.

Totuși, activitatea acestor organizații nu este suficientă să acopere necesitățile de instruire uniformă a avocaților stagieri și sunt concentrate preponderent în municipiul Chișinău. Mai mult, participarea la evenimente de instruire este limitată și uneori nu permite accesul tuturor solicitanților.

Ținând cont de cele menționate se impune necesitatea administrării eficiente a activităților de instruire inițială a avocaților stagieri. În acest context, susținem **necesitatea formării unei structuri permanente (sau pentru început temporare) în cadrul Uniunii Avocaților, responsabilă pentru asigurarea instruirii inițiale a avocaților stagieri**, care să administreze procesul de instruire, identifice formatorii, monitorizeze frecvența orelor de instruire, să contribuie la elaborarea curriculumului și să coordoneze activitățile de instruire cu organele Uniunii Avocaților precum și Barourile regionale.

Experiența altor state arată existența formelor instituționalizate de instruire, precum și existența unor programe de instruire predefinite.

Spre exemplu, în România a fost format Institutul Național de Pregătire și Perfecționare al Avocaților (INPPA). Din anul 2010 a fost instituită obligația avocaților stagieri de a se înscrie și

participa la orele de formare inițială în cadrul INPPA. Scopurile principale ale INPPA sunt asigurarea exercitării calificate a dreptului de apărare și a competenței profesionale a avocaților; crearea cadrului instituțional organizat pentru pregătirea și perfecționarea continuă a avocaților în plan profesional; organizarea selecției și pregătirii profesionale a avocaților stagiați la nivele de standarde de competență profesională într-un sistem nediscriminatoriu de oportunități egale și uniforme; realizarea de studii și programe de politici profesionale pe probleme compatibile cu dezvoltarea profesiei de avocat în plan intern și internațional pentru întărirea sistemului juridic și armonizarea acestuia cu legislația Uniunii Europene.

În Scoția instruirea avocaților stagiați constă din trei compartimente obligatorii: (1) cursul de bază cu o durată de cinci săptămâni; (2) tehnici și abilități de prezentare a unei cauze în fața instanței judecătorești, cu o durată de două săptămâni; și (3) pregătirea pentru practicarea avocaturii, cu o durată de două săptămâni. De asemenea, stagiarii sunt obligați să participe la cursurile de instruire organizate pentru ei de către Departamentul Instruire și Educație al Baroului Avocaților și, adăugător, să mai acumuleze zece ore de instruire continuă. Astfel, în timpul cursului de instruire de bază, stagiarii participă la seminare și discuții în cadrul unor grupuri mici privind abilitățile de comunicare, de audiere a martorilor (audierea simplă și încrucișată a martorilor) și de elaborare a pledoariilor scrise în cauzele civile și penale.¹

Crearea unui mecanism instituționalizat de instruire a avocaților stagiați în Republica Moldova reprezintă o perspectivă actuală, menită să consolideze tendința de implementare a standardelor de desfășurare a stagiului profesional. Reieșind din posibilitățile existente de administrare a profesiei și necesitățile de instruire inițială a viitorilor avocați, considerăm că o posibilă cooperare în domeniul pregătirii profesionale a avocaților stagiați ar putea fi stabilită cu instituțiile de învățământ superior.

IV. Propuneri

În vederea consolidării capacităților instituționale de administrare a procesului de instruire inițială a avocaților stagiați în cadrul Uniunii Avocaților din Republica Moldova se propune promovarea și implementarea următoarelor activități strategice:

1. Instituționalizarea procesului de instruire inițială a avocaților stagiați prin formarea unei structuri permanente (inițial poate fi temporară) responsabilă pentru organizarea instruirii. Structura poate avea forma de organizare a unei comisii sau altă formă organizatorică.
2. Aprobarea curriculumului (programei analitice) pentru pregătirea inițială a avocaților stagiați.

¹ Olimpia Gribincea. A se vedea Ghidul Avocatului Stagiatar. Capitolul VI.

3. Identificarea resurselor interne și externe pentru a asigura buna desfășurare a procesului de instruire inițială a avocaților stagiați.
4. Stabilirea parteneriatelor cu instituțiile de învățământ superior care oferă educație în domeniul juridic.
5. Crearea unui Centru de instruire pe lângă Uniunea Avocaților care va oferi instruire inițială și continuă avocaților și viitorilor avocați și va coordona procesul de formare profesională în cadrul profesiei juridice.

CURRICULUM
PENTRU INSTRUIREA ÎNȚĂLĂ A AVOCAȚILOR STAGIARI
ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Capitolul I. Desfășurarea stagiului profesional și administrarea profesiei de avocat.

autor: Vladimir Palamarciuc, avocat, președintele Asociației Tinerilor Avocați

coordonator: Alexandru Țurcan, avocat, membru al Consiliului Uniunii Avocaților

Tema 1: Desfășurarea stagiului profesional.

- Contractul de efectuare a stagiului profesional. Relația avocatului stagiar cu avocatul îndrumător.
- Drepturile și obligațiile avocatului stagiar.
- Clientela avocatului stagiar.
- Răspunderea avocatului stagiar.

Tema 2: Administrarea profesiei de avocat.

- Organele de administrare a profesiei de avocat.
- Sistemul de asistență juridică garantată de stat.
- Formele de organizare a profesiei de avocat. Administrarea cabinetului avocatului și a biroului asociat de avocați.
- Fiscalitatea avocaților.
- Contabilitatea cabinetului avocatului și a biroului asociat de avocați.

Capitolul II. Etica profesiei de avocat.

autor: Vadim Vieru, avocat, membru al Consiliului Asociației Tinerilor Avocați

coordonator: Eugen Tetelea, președintele Comisiei de Etică și Disciplină a Uniunii Avocaților

Tema 1: Principiile fundamentale ale avocaturii.

- Independența și libertatea de a apăra și consilia
- Secretul profesional
- Evitarea conflictelor de interese
- Demnitatea, onoarea și probitatea
- Loialitatea față de client
- Competența profesională
- Respectarea colegilor de breaslă

- Respectul față de supremația legii și buna administrare a justiției
- Incompatibilități

Tema 2: Integritatea avocatului.

- Abuzul de substanțe interzise
- Stresul și suprasolicitarea
- Limitele conduitei avocatului contrare eticii și disciplinei
- Prestarea serviciilor juridice de către avocatul cu licența suspendată
- Aspecte legate de viața privată și comercială a avocatului
- Publicitatea

Tema 3: Relațiile avocatului cu clienții.

- Întocmirea, negocierea, semnarea contractului cu clientul
- Rezilierea contractului de acordare a asistenței juridice
- Lipsa de experiență în prestarea serviciilor solicitate de client
- Amânări, întârzieri, incompetență
- Servicii juridice prestate necalitativ
- Onorariul
- etc.

Tema 4: Răspunderea juridică a avocaților.

- Răspunderea juridică civilă a avocaților.
- Răspunderea disciplinară a avocaților.
- Răspunderea penală a avocaților.

Capitolul III. Tehnica de pregătire și prezentare a cauzei în instanța de judecată. Scrierea documentelor juridice.

autor: Olimpia Gribincea, consultant juridic, ABA ROLI Moldova

coordonatori: Barbara Barron, profesor de tehnici de prezentare a unei cauze în instanța de judecată și de scriere a documentelor juridice, Hofstra Law School, New York și James Gailey, avocat din Miami.

Tema 1. Tehnica, tactica și strategia apărării.

- Prima întâlnire cu clientul și primul interviu cu clientul.
- Analiza cauzei și a materialelor dosarului.

- Elaborarea strategiei apărării și formularea poziției apărării.
- Dosarul în apărare.
- Pregătirea avocatului pentru procesul de judecată.
- Rolul avocatului în procedura de împăcare a părților (împăcarea părților; acordul de recunoaștere a vinovăției; procedurile simplificate).
- Consilierea clientului și negocierea din numele clientului (scopurile, tehnicile și strategiile).

Tema 2. Tehnici de audiere a martorului.

- Pregătirea martorului pentru ședința de judecată.
- Audierea simplă a martorului.
- Folosirea mostrelor, diagramelor, schițelor etc. în timpul audierii martorului.
- Audierea încrucișată a martorului.
- Discreditarea martorului (folosind omisiunile din declarațiile martorului; folosind contradicțiile dintre declarațiile martorului în instanță și cele făcute anterior).
- Prezentarea obiecțiilor.

Tema 3. Pregătirea și prezentarea pledoariilor.

- Pledoaria introductivă.
- Pledoaria finală.

Tema 4. Scrierea documentelor juridice.

Capitolul IV. Dreptul civil.

autor: Vlada Calmîc, avocat stagiar, membru al Consiliului Asociației Tinerilor Avocați

coordonator: Octavian Cazac, doctor în drept, avocat

Tema 1. Actul juridic civil.

- Condiții de valabilitate a actului juridic civil.
- Nulitatea actului juridic civil. Nulitatea absolută și nulitatea relativă. Efectele nulității actului juridic civil.
- Acțiunea în nulitate.
- Delimitarea nulității de alte sancțiuni de drept civil (inopozabilitate; caducitate; rezoluțiunea și rezilierea).

Tema 2. Dreptul de proprietate.

- Dobândirea și încetarea dreptului de proprietate.
- Proprietatea comună pe cote-părți și proprietatea comună în devălmășie.
- Apărarea dreptului de proprietate: acțiunea în revendicare și acțiunea negatorie.

Tema 3. Unele aspecte privind obligațiile civile.

- Executarea obligațiilor.
- Mijloace de garantare a executării obligațiilor. Fidejusiunea, gajul, clauza penală, arvuna, retenția.
- Problematika și efectele neexecutării obligațiilor.

Tema 4. Aspecte privind contractul civil.

- Unele aspecte practice ale încheierii contractului. Condițiile esențiale ale contractului.
- Modificarea, rezoluțiunea și rezilierea contractului.
- Efectele juridice ale rezoluțiunii sau rezilierii contractului.

Tema 5. Contracte speciale.

- Contractul de vânzare-cumpărare.
- Contractul de locațiune.
- Contractul de împrumut.
- Contractul de antrepriză și prestări servicii.
- Contractul de mandat.
- Contractul de credit bancar.
- Contractul de asigurare.

Tema 6. Obligațiile ce se nasc din cauzarea de daune.

- Unele aspecte ale obligațiilor civile delictuale.
- Particularitățile diferitor tipuri de răspundere delictuală.
- Repararea prejudiciului patrimonial și moral cauzat prin delict.

Tema 7. Dreptul succesoral.

- Succesiunea legală. Clasele de moștenitori legali. Rezervă succesorală.
- Succesiunea testamentară. Formele testamentelor.
- Acțiunea privind declararea nulității testamentului.

- Acceptarea și renunțarea la succesiune.

Tema 8. Dreptul familiei.

- Particularitățile și varietățile regimurilor matrimoniale.
- Problematika partajării bunurilor proprietatea comună a soților.
- Stabilirea domiciliului copiilor minori.
- Decăderea din drepturile părintești.
- Adopția.

Capitolul V. Dreptul procesual civil

*autori: Elena Belei, dr. în drept, conf. univ., șef al Catedrei Drept Procesual Civil, USM;
Ina Jimbei, lector universitar, USM*

Tema 1. Competența jurisdicțională a instanțelor de judecată.

- Determinarea competenței jurisdicționale a instanțelor de judecată.
- Competența jurisdicțională teritorială alternativă.
- Competența jurisdicțională teritorială excepțională.

Tema 2. Acțiunea civilă.

- Elementele acțiunii civile. Pretenția principală și pretențiile accesorii.
- Asigurarea acțiunii civile.
- Mijloacele procesuale de apărare a pârâtului. Acțiunea reconvențională

Tema 3. Cheltuieli de judecată.

- Taxa de stat.
- Alte cheltuieli de judecare a cauzei civile.
- Cheltuielile de asistență juridică.

Tema 4. Căile de atac.

- Apelul.
- Recursul împotriva încheierilor.
- Recursul împotriva deciziilor curților de apel.
- Revizuirea.

Tema 5. Procedura specială.

- Constatarea faptelor cu valoare juridică.
- Cauze civile specifice procedurii speciale.
- Cauze civile nespecifice procedurii speciale.

Tema 6. Procedura în ordonanță.

- Specificul intentării procedurii în ordonanță.
- Emiterea, investirea cu formulă executorie și anularea ordonanței.
- Avantaje și dezavantaje ale procedurii în ordonanță.

Tema 7. Insolvabilitatea în lumina noilor reglementări.

- Intentarea procesului de insolvabilitate.
- Măsuri asiguratorii în cadrul procedurii de insolvabilitate.
- Specificul căii de atac în procedura insolvabilității.

Capitolul VI. Dreptul Penal

autori: Victoria Gamurari, avocat, membru al Consiliului Asociației Tinerilor Avocați; și

Dorin Botnarenco, avocat, membru al Consiliului Asociației Tinerilor Avocați

coordonator: Dorina Gurev, lector universitar, USM

Tema 1. Unitatea și pluralitatea de infracțiuni.

- Aspecte practice ale infracțiunii unice continue și infracțiunii unice prelungite.
- Problematika încadrării concursului de infracțiuni.

Tema 2. Individualizarea și aplicarea pedepselor penale.

- Aplicarea pedepsei pentru recidiva de infracțiuni și aplicarea pedepsei în cazul unui concurs de infracțiuni.
- Aplicarea pedepsei pentru participație.
- Aplicarea pedepsei în cazul unui cumul de sentințe.
- Aplicarea pedepsei în cazul executării hotărârii unui stat străin.

Tema 3. Prescripția în dreptul penal.

- Prescripția tragerii la răspundere penală.
- Prescripția executării sentinței de condamnare.

Tema 4. Cauzele care înlătură răspunderea penală sau consecințele condamnării.

- Împăcarea părților.
- Stingerea antecedentelor penale.
- Reabilitarea judecătorească.

Tema 5. Infrațiuni contra vieții și sănătății persoanei.

- Particularitățile normelor speciale circumstanțiale ce agravează sau atenuază infracțiunea de omor intenționat.
- Semnele comune și distincte ale infracțiunilor contra sănătății.
- Infracțiuni care pun în pericol viața și sănătatea persoanei.

Tema 6. Infrațiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei.

- Problematika încadrării infracțiunilor contra libertății (art. 164, 164¹, 166, 169 CP RM).
- Delimitarea infracțiunilor contra libertății persoanelor (art. 165, 167, 168 CP RM).
- Infracțiunea de tortură, tratamentul inuman sau degradant.

Tema 7. Infrațiuni privind viața sexuală.

- Delimitarea infracțiunii de acțiuni violente cu caracter sexual (art. 172 CP RM) de acțiuni perverse (art. 175 CP RM).
- Hărțuirea sexuală (art. 173 CP RM).

Tema 8. Infrațiuni contra patrimoniului.

- Semne comune și distincte ale infracțiunilor săvârșite prin sustragere.
- Infracțiunile contra patrimoniului ce nu sunt săvârșite prin sustragere.

Tema 9. Infrațiuni contra familiei și minorilor.

- Unele probleme de calificare a infracțiunilor contra familiei (art. 201 și 201¹ CP RM).
- Aspecte practice ale infracțiunilor contra minorilor.

Tema 10. Infrațiuni economice.

- Unele aspecte ale infracțiunilor săvârșite în sfera financiar-creditară (art. 236, 237, 238, 239, 244, 244¹ CP RM).
- Infracțiuni în sfera activității de întreprinzător.
- Aspecte practice ale infracțiunii prevăzute la art. 243 CP RM (Spălarea banilor).

- Delimitarea infracțiunii de contrabandă (art. 248 CP RM) de eschivarea de la achitarea plăților vamale (art. 249 CP RM).
- Semnele distincte ale unor infracțiuni săvârșite în sfera consumului de bunuri, servicii (art. 246² și 255 CP RM).

Tema 11. Infracțiuni în domeniul transporturilor.

- Aspecte practice ale infracțiunilor prevăzute la art. 264, 264¹, 266 CP RM.
- Încălcarea regulilor privind menținerea ordinii și securitatea circulației (art. 269 CP RM).

Tema 12. Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice.

- Semne distincte ale infracțiunii de huliganism (art. 287 CP RM).
- Unele aspecte practice ale infracțiunii prevăzute la art. 290 CP RM (Purtarea, păstrarea, procurarea, fabricarea sau comercializarea ilegală a armelor și munițiilor, sustragerea lor).

Tema 13. Infracțiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică.

- Aspecte practice ale infracțiunilor de corupție.
- Semne distincte ale infracțiunilor prevăzute la art. 327, 328, 329 CP RM.
- Falsul în acte publice (art. 332 CP RM).

Tema 14. Infracțiuni de corupție în sectorul privat.

- Probleme de calificare a infracțiunilor de luare de mită (art. 333 CP RM) și dare de mită (art. 334 CP RM).
- Abuzul de serviciu (art. 335 CP RM).

Tema 15. Infracțiuni contra autorităților publice și a securității de stat.

- Aspecte practice ale infracțiunii prevăzute la art. 352 CP RM (Samavolnicia).
- Distingerea documentului oficial din contextul infracțiunii prevăzute la art. 361 CP RM.
- Trecerea ilegală a frontierei de stat (art. 362 CP RM).
- Semne distincte ale infracțiunii de organizare a migrației ilegale (art. 362¹ CP RM).

Capitolul VII. Dreptul Procesual Penal

autor: Vasile Rotaru, avocat, dr. în drept, conf. univ., USM

Tema 1. Probele și probatoriul în procesul penal.

- Mijloacele de probă. Condiții generale de admisibilitate a probelor.
- Suficiența probelor: dovedirea în afara oricărui dubiu rezonabil.
- Drepturile și obligațiile apărătorului la administrarea probelor în procesul penal.
- Colectarea independentă și fixarea informațiilor referitoare la circumstanțele cauzei.
- Condițiile generale de desfășurare a procedurilor probatorii.
- Activitatea specială de investigație. Măsurile speciale de investigație în cadrul urmăririi penale.
- Drepturile și obligațiile apărătorului în cadrul unor acțiuni de urmărire penală specifice: cercetarea la fața locului, percheziția, audierea etc.

Tema 2. Expertiza judiciară.

- Expertizele criminalistice.
- Alte tipuri de expertize.
- Dispunerea și obiectivele expertizei.
- Drepturile apărării la efectuarea expertizei.
- Examinarea raportului de expertiză și aprecierea legalității și temeiniciei acestuia.
- Audierea expertului.
- Efectuarea expertizelor repetate sau suplimentare.

Tema 3. Aplicarea reținerii și arestării.

- Condițiile de formă și fond privind reținerea sau arestarea.
- Condițiile arestării preventive în practica Curții Europene pentru Drepturile Omului (CtEDO).
- Drepturile esențiale ale persoanei acuzate în legătură cu aplicarea reținerii sau arestării.
- Criterii de apreciere a necesității și duratei arestării.
- Contestarea aplicării reținerii sau arestării.

Tema 4. Participarea în cadrul căilor de atac.

- Dreptul la apel sau recurs.
- Particularitățile căilor ordinare de atac: procedura de declanșare și examinare.
- Obligațiile apărătorului în legătură cu dreptul la apel sau recurs.
- Cererea de apel sau recurs.
- Participarea în procedura de apel sau recurs înaintată de alte părți.

- Participarea în cadrul căilor extraordinare de atac.

Tema 5. Asistența juridică internațională în materie penală.

- Tratatate internaționale relevante.
- Arestarea în vederea extrădării – condiții, aspecte procedurale.
- Rejudecarea în caz de extrădare.
- Aspecte teoretice și practice referitoare la efectuarea comisiilor rogatorii.
- Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești străine și extrădarea.
- Transferul de persoane.

Capitolul VIII. Convenția Europeană pentru Drepturile Omului.

autor: Vladislav Gribincea, avocat

Tema 1: Procedura de examinare a cererilor de către CtEDO.

- Forma și conținutul cererii la CtEDO.
- Solicitarea măsurilor provizorii.
- Prezentarea observațiilor reclamantului.
- Novațiile introduse prin Protocolul 14, 15 și 16.
- Termenul de examinare a cererilor de către CtEDO și noul sistem de prioritizare.
- Procedura cauzelor pilot.
- Executarea hotărârilor CtEDO.
- Redeschiderea procedurilor naționale ca urmare a procedurilor CtEDO.

Tema 2: Temeiurile pentru care o cerere poate fi declarată inadmisibilă sau să nu fie examinată de CtEDO.

- Cererile incomplete.
- Calitatea de victimă.
- Epuizarea căilor de recurs interne.
- Termenul de 6 luni.
- Prejudiciul important.
- Cererile abuzive.
- Jurisdicția CtEDO în ceea ce privește regiunea transnistreană.

Tema 3: Combaterea maltratărilor și investigarea deceselor.

- Obligația negativă impusă de art. 2 și art. 3 CEDO.

- Garanțiile împotriva maltratării.
- Investigarea adecvată a maltratărilor și a deceselor.
- Sancționarea adecvată pentru maltratare.
- Protecția împotriva violenței.
- Alte obligații care rezultă din art. 2 și art. 3 CEDO.
- Violările art. 2 și art. 3 CEDO constatate în cauzele moldovenești.

Tema 4: Art. 5 CEDO (dreptul la libertate și siguranță).

- Standardele CtEDO cu privire la procedura de arestare (accesul la materialele prezentate, motivarea arestării, etc.).
- Violările art. 5 CEDO constatate în cauzele moldovenești.
- Noile modificări introduse în Codul de procedură penală și în practica CSJ.

Tema 5: Art. 6 CEDO (dreptul la un proces echitabil).

- Violările art. 6 CEDO constatate în cauzele moldovenești.
- Contradictorialitatea procedurilor judiciare.
- Motivarea hotărârilor judecătorești.
- Practicile judiciare neuniforme.
- Securitatea raporturilor juridice.
- Prezumția nevinovăției.
- Neexecutarea hotărârilor judecătorești și Legea nr. 87.

Tema 6: Art. 8 (Dreptul la respectul domiciliului, vieții private și de familie) și art. 10 CEDO (Libertatea de exprimare) și Art. 1 Prot. 1 (Protecția proprietății).

- Aplicabilitatea și garanțiile art. 8 CEDO.
- Violările art. 8 CEDO constatate în cauzele moldovenești.
- Aplicabilitatea și garanțiile art. 10 CEDO.
- Violările art. 10 CEDO constatate în cauzele moldovenești.
- Aplicabilitatea și garanțiile art. 1 Prot. 1 la CEDO.
- Violările Art. 1 Prot. 1 constatate în cauzele moldovenești.

Tema 7: Satisfacția echitabilă la CtEDO (art. 41 CEDO).

- Regulile cu privire la prezentarea pretențiilor cu privire la satisfacția echitabilă.
- Prejudiciul material.
- Prejudiciul moral.

- Costurile și cheltuielile și asistența judiciară acordată de CtEDO.
- Indicațiile CtEDO în temeiul art. 46 CEDO.